

จดหมายข่าว โดนม

ปีที่ 26 ฉบับที่ 3 ประจำเดือน ธันวาคม 2566

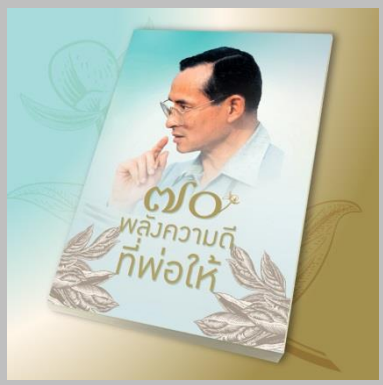
ฝ่ายวิจัยและพัฒนาการเลี้ยงโคนม

E-mail : farmproduction@dpo.go.th

สรุปข้อมูลและสถิติจำนวนเกษตรกร-โคนม ปี 2566

จำนวนและร้อยละ เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม รายเขตปศุสัตว์

เขต ปศุสัตว์	เกษตรกรผู้เลี้ยงโคนม(ราย)				
	1-20 ตัว	21-100 ตัว	101-200 ตัว	>200 ตัว	รวม
รวม	7,976 (100.00)	13,908 (100.00)	564 (100.00)	59 (100.00)	22,507 (100.00)
เขต 1	2,153 (26.99)	4,820 (34.66)	202 (35.82)	20 (33.9)	7,195 (31.97)
เขต 2	142 (1.78)	599 (4.31)	23 (4.08)	5 (8.47)	769 (3.42)
เขต 3	2,306 (28.91)	3,171 (22.8)	121 (21.45)	16 (27.12)	5,614 (24.94)
เขต 4	578 (7.25)	1,128 (8.11)	30 (5.32)	5 (8.47)	1,741 (7.74)
เขต 5	235 (2.95)	1,063 (7.64)	93 (16.49)	3 (5.08)	1,394 (6.19)
เขต 6	80 (1)	139 (1)	6 (1.06)	- (0)	225 (1)
เขต 7	2,407 (30.18)	2,869 (20.63)	87 (15.43)	8 (13.56)	5,371 (23.86)
เขต 8	71 (0.89)	108 (0.78)	2 (0.35)	1 (1.69)	182 (0.81)
เขต 9	4 (0.05)	11 (0.08)	- (0)	1 (1.69)	16 (0.07)

“...ความเจริญนั้นจะเกิดขึ้นได้ ย่อมต้องอาศัยเหตุปัจจัยประกอบกันหลายอย่าง นอกจากวิทยาการที่ดีแล้ว อย่างหนึ่ง จะต้องอาศัยความยุติธรรมเที่ยงตรง และความสะอาดสุจริต ซึ่งต้องเป็นไปพร้อมทั้งในความคิดและการกระทำ...”

พระบรมราโชวาท
ในพิธีพระราชทานปริญญาบัตรแก่บัณฑิต
มหาวิทยาลัยขอนแก่น
มหาวิทยาลัยขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น
วันพฤหัสบดี ที่ 19 ธันวาคม 2528

สาระ

บทคัดย่องานวิจัยภายในประเทศ	หน้า 2
จำนวนโคนม อ.ส.ค.	2
การจัดการฟาร์ม	3
การจัดการด้านสุขภาพ	3
Dairy Activities News	4

ที่มา : สำนักงานปศุสัตว์อำเภอ จากระบบทะเบียนเกษตรกรผู้เลี้ยงสัตว์ กรมปศุสัตว์ (DLD e-Regist) รวบรวมโดย : กลุ่มสารสนเทศและข้อมูลสถิติ ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร กรมปศุสัตว์

บทคัดย่อ : งานวิจัยภายในประเทศ

ชื่อโครงการวิจัย/โครงการวิชาการ ภาษาไทย : การใช้แร่ธาตุ
 ประจุลบสำหรับโคนม-โคเนื้อในเชิงพาณิชย์
 ภาษาอังกฤษ : The use of anionic minerals for dairy
 cows and beef cows in commercial

จัดทำโดย : นวนน จันทประสาร, พจน ฤทธิไสว, จุฑารักษ์ กิตยานุภาพ,
 อธิวัฒน์ น้อยทิม, พีระพงษ์ บุญเยี่ยม, ชวันรัส สันทอง, ปชาบดี คงเพชรศักดิ์,
 สันหนัสรี เจริญทองและ จตุพล ศรีธธา

บทคัดย่อ

การใช้แร่ธาตุประจุลบสำหรับโคนม-โคเนื้อในเชิงพาณิชย์โดย
 มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาการใช้แร่ธาตุ ประจุลบในโคนมก่อน
 คลอด ทำการศึกษาการใช้แร่ธาตุ Red min. ในโคนมก่อนคลอด
 โดยคัดเลือกแม่โคท้องประมาณ 260 วัน แล้วแบ่งแม่โค ออกเป็น
 3 กลุ่มการทดลองโดยให้ได้รับ แร่ธาตุ Red min. ดังนี้

- 1) โคนมที่ได้รับแร่ธาตุ Red min. ในปริมาณ 150 กรัม/วัน
- 2) โคนมที่ได้รับแร่ธาตุ Red min. ในปริมาณ 200 กรัม/วัน
- 3) โคนมที่ได้รับแร่ธาตุ Red min. ในปริมาณ 300 กรัม/วัน

หลังจากนั้นเก็บข้อมูลของค่าความเป็นกรด-ด่างของปัสสาวะโคที่
 ได้รับแร่ธาตุ Red min. ที่ต่างกัน จากนั้น นำข้อมูลนำข้อมูลที่ได้นำมา
 วิเคราะห์ความแปรปรวนแบบ Analysis of variance (ANOVA)
 และวิเคราะห์ความแตกต่างระหว่างกลุ่มทดลองโดย Duncan's
 New Multiple Range Test ตามวิธีการของ Steel and Torrie
 (1980) และเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างค่าเฉลี่ยของกลุ่ม
 ทดลองโดยใช้ GLM procedures โดยใช้โปรแกรม SAS
 Release: 3.8 (Enterprise Edition) แล้วทำการให้อาหารทดลอง
 ตามที่กำหนดเป็นเวลา 21 วันก่อนคลอด จากการทดลองพบว่า
 ปริมาณที่เหมาะสมในการเสริมแร่ธาตุประจุลบก่อนคลอด ที่ระดับ
 150 และ 200 กรัม/ตัว/วัน ค่าเฉลี่ยของระดับความเป็นกรด-ด่าง
 (pH) อยู่ประมาณ 8.19 และ 6.88 โดยส่งผลไม่แตกต่างกันทาง
 สถิติ แต่เมื่อเสริมแร่ธาตุประจุลบก่อนคลอด ที่ระดับ 300 กรัม/
 ตัว/วัน ส่งผลให้ค่าเฉลี่ยของระดับความเป็นกรด-ด่าง (pH) ใน
 ปัสสาวะลดลงอยู่ที่ 5.77 โดยแตกต่างอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติยิ่ง
 ($p < 0.0001$) ซึ่งสามารถสรุปได้ว่า การเสริมแร่ธาตุประจุลบก่อน
 คลอด ที่ระดับ 300 กรัม/ตัว/วัน ส่งผลให้ระดับความเป็นกรด-
 ด่างที่เหมาะสม

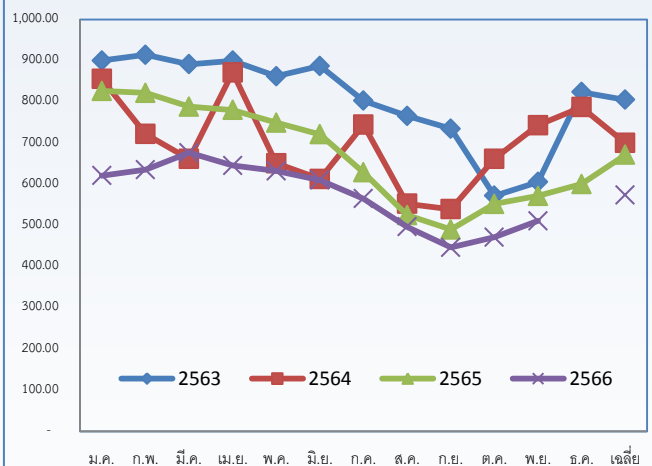
คำสำคัญ : แร่ธาตุประจุลบ, แร่ธาตุ, ไขมัน, โคนม

จำนวน : โคนม อ.ส.ค.

รายงานจำนวนโคนมปริมาณน้ำนมและสมาชิกส่งน้ำนมดิบให้ อ.ส.ค.
 ประจำเดือน พฤศจิกายน 2566

ภาค	สมาชิกส่งนม (ราย)	โคทั้งหมด (ตัว)	โครีนม (ตัว)	ปริมาณ น้ำนม(ตัน/ วัน)
กลาง	1,627	64,176	28,514	177.53
เหนือ	797	46,681	19,604	216.20
ตอ/น	470	20,470	8,016	79.55
ใต้	645	24,977	10,596	34.47
อ.ส.ค.	-	546	172	3.07
รวม ทั้งหมด	3,540	158,577	67,331	510.82

กราฟแสดงปริมาณน้ำดิบรวม อ.ส.ค.
 (ปี 2563-พ.ย.2566)

การจัดการฟาร์ม

การจัดการดูแลฝูงโคนม(ต่อ)

การเอาใจใส่ดูแลในการเพิ่มปริมาณการกินอาหาร และลดปัจจัยเสี่ยงทางด้านอาหารที่อาจก่อให้เกิดโรคกับแม่โครีดในขณะนี้ มีข้อปฏิบัติดังนี้

1. จัดการอาหารให้มีโภชนาการต่างๆ สมดุลจะกล่าวรายละเอียดในบทที่ 6 และ 7

2. ควรให้อาหารในลักษณะอาหารผสมเสร็จ หมายถึงการให้อาหารที่ผสมอาหารข้นและอาหารหยาบเข้าด้วยกัน หรืออาหารกึ่งผสมเสร็จ หมายถึงการให้อาหารโดยวางอาหารหยาบในรางอาหารก่อน แล้ววางอาหารข้นซ้อนด้านบน โดยให้อาหารสลับกัน 2 ถึง 3 ชั้น เพื่อให้แม่โครีดนมกินอาหารข้นและอาหารหยาบพร้อมๆ กัน(จีระชัย, 2542ก) ซึ่งจะช่วยให้แม่โครีดนมกินอาหารได้มากขึ้น และลดโอกาสการเกิดโรคภาวะกรดเกินในกระเพาะหมัก

การเอาใจใส่ดูแลการรีดนมแม่โครีดนมในระยะนี้เพื่อป้องกันการเกิดโรคเต้านมอักเสบ และฝีก้นเสียไม้ให้อุ่นนม มีข้อปฏิบัติดังนี้

เต้านมของแม่โครีดนมในระยะนี้ ยังคงมีอาการบวมน้ำ และมีการไหลเวียนของเลือดไม่สะดวกเมื่อคลำที่ฐานเต้านมจะรู้สึกตึงมือ และไม่นิ่มตามแรงบีบ หลังจากรีดนมเสร็จเต้านมก็ไม่เหี่ยว ซึ่งต่างจากเต้านมที่มีเลือดไหลเวียนได้ปกติ คือเมื่อคลำที่ฐานเต้านมจะมีความรู้สึกนิ่ม หลังจากรีดนมเสร็จเต้านมจะเหี่ยว หากเต้านมของแม่โครีดนมในระยะนี้ มีลักษณะบวมน้ำและเลือดไหลเวียนไม่สะดวก ควรใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นประคบเต้านมในขณะรีดนมเป็นระยะเวลา 2 ถึง 6 มือของการรีดนม จนกว่าเลือดจะไหลเวียนได้สะดวก โดยเต้านมจะเริ่มเหี่ยวหลังรีดนม และแม่โครีดนมจะเริ่มให้น้ำนมมากขึ้น หากไม่ใช้ผ้าชุบน้ำอุ่นประคบเต้านมจะทำให้เกิดการบวมน้ำ และการไหลเวียนของเลือดไม่สะดวก อาจก่อให้เกิดปัญหาเรื้อรังน้ำนมไม่หมดเต้าและปัญหาโรคเต้านมอักเสบในระยะต่อมา

2.3 การจัดการดูแลแม่โครีดนมในคาบหลังคลอด 3 ถึง 10 สัปดาห์

แม่โครีดนมเริ่มปรับตัวด้วยการกินอาหารได้เพิ่มขึ้นในคาบหลังคลอด 3 สัปดาห์เป็นต้นไป แต่ยังคงกินอาหารได้ไม่เพียงพอต่อความสามารถในการผลิตน้ำนม การจัดการดูแลแม่โครีดนมในคาบหลังคลอด 3 ถึง 10 สัปดาห์ มีวัตถุประสงค์เพื่อให้แม่โครีดนมกินอาหารได้เพิ่มขึ้น ลดการสลายไขมันที่สะสมในร่างกาย และให้รับไซทำงานปกติ (Domecq และคณะ, 1997) ทั้งนี้เพื่อให้แม่โครีดนมสามารถให้ผลผลิตน้ำนมเพิ่มขึ้น และแสดงอาการเป็นสัดครั้งแรกในคาบหลังคลอด 5 ถึง 7 สัปดาห์ การจัดการดูแลแม่โครีดนมในระยะนี้ ควรแบ่งออกเป็น 2 กลุ่ม

กลุ่มที่ 1 เป็นคอกเฉพาะแม่โครีดนมที่คลอดลูกตัวแรกและ/หรือแม่โครีดนมที่ให้ผลผลิตน้ำนมมาก ส่วนใหญ่ของแม่โครีดนมกลุ่มนี้จะอ่อนแอ หากเลี้ยงรวมกับกลุ่มอื่น อาจถูกรังแกหรือไม่สามารถแย่งกินอาหารได้ ทำให้ผลผลิตน้ำนมลดลง และการแสดงอาการเป็นสัดครั้งแรกจะใช้เวลานานมากขึ้น

การจัดการ : ด้านสุขภาพ

การเป็นสัดในโค (ต่อ) (Bovine Oestrous Cycle)

มีรายงานว่าความถี่ของการยืนเพื่อป้อนโคตัวอื่นเมื่อเข้าสู่ระยะการเป็นสัด วัดโดยเครื่องตรวจความถี่การเดิน (pedometer activity) พบว่าสูงขึ้น 2 เท่าในระยะเป็นสัด (oestrus) เมื่อเทียบกับระยะไม่เป็นสัด (dioestrus) เมื่อทำการผสมในระยะที่เหมาะสมคือ 12-16 ชม. หลังการเริ่มยืนนิ่งอาการแม่โคหลังผสมมักจะพบลักษณะโคนหางยกและหลังแอ่น (raised tail and arched back) หลังได้รับการผสมแล้ว ในการเลี้ยงโคฝูงใหญ่ โคที่เป็นสัดมักถูกโคตัวเมียตัวอื่นในฝูงชนทับหากมีการเป็นสัดหลายตัวพร้อมกัน มักพบว่าตัวเมียจะแบ่งเป็นกลุ่มย่อยกลุ่มละไม่เกิน 6 ตัว โคที่กำลังเริ่มหรือกำลังหมดการเป็นสัดมักชนทับโคตัวอื่น โดยไม่ยืนนิ่งให้ตัวอื่นชนทับ เมื่อโคตัวผู้เข้าในฝูงกลุ่มโคเป็นสัด โคเพศเมียจะหยุดพฤติกรรมชนทับกันเอง โคเพศผู้จะเริ่มการเกี้ยวพาราสีและแสดงพฤติกรรมการผสมพันธุ์

ระยะหลังเป็นสัด (Metoestrus)

เป็นระยะที่โคไม่ยอมยืนนิ่ง ในระยะแรกอาจยังยืนตัวอื่นอยู่ หลังจากนั้น 2-3 วัน อาจสังเกตเห็นเลือดปนเมือกในไหลออกจากช่องคลอด (post-oestrous bleeding) พบได้ทั้งในโคสาวและแม่โค ซึ่งถือเป็นสิ่งปกติ ไม่มีผลต่ออัตราผสมติด ปกติ 24-48 ชม. หลังการเป็นสัดจะพบจุดเลือดออกที่ผนังมดลูกชั้นในส่วนที่เป็นเม็ดกระดุม (uterine caruncles) มีการคั่งเลือดและเม็ดเลือดแดงหลุดลอดเส้นเลือดออกมาปนเมือกใสจากมดลูกและช่องคลอดที่ไม่เหนียว (asanguineous discharge) เท่าระยะเป็นสัด ระยะนี้ฮอร์โมนเอสโตรเจนจะลดลงอย่างมาก การพบเลือดปนเมือกนี้แสดงถึงแม่โคตัวนั้นได้ผ่านการเป็นสัดไปแล้ว ไม่ต้องทำการผสมในครั้งนี้แต่ให้รอนับวันทำการตรวจการเป็นสัดเพื่อผสมในรอบต่อไป

ระยะไม่เป็นสัดในวงรอบ (Dioestrus)

เป็นช่วงที่โคจะไม่แสดงอาการการสืบพันธุ์ ด้วยระยะนี้เป็นระยะที่มีคอร์ปัสลูเทียมเจริญในโคที่ผสมติดมดลูกจะเตรียมรอรับตั้งท้อง

การเปลี่ยนแปลงของช่องคลอดและคอมดลูกในวงรอบการเป็นสัด (Cyclic change in the vagina)

เนื้อเยื่อ (epithelium cells) ในส่วนช่องคลอดส่วนหน้า (anterior vagina) และต่อมในสวนคอมดลูกที่สร้างสารเมือก (secretory function of the cervical glands) ออกมาจะมีการเปลี่ยนแปลงมากในช่วงเป็นสัด (oestrus) เซลล์ (columnar cells) ในส่วนช่องคลอดส่วนหน้าจะหนาตัวขึ้นโดยมีการเจริญสร้างสารเมือกออกมา (mucus-secreting superficial cells) ในช่วงที่ไม่เป็นสัดในวงรอบ (dioestrus) เซลล์เหล่านี้จะแบน (flat and low columnar cells) พบเม็ดเลือดขาวสูงในส่วนเมือกของช่องคลอด (vagina mucosa) และพบสูงสุดในวันที่ 2-5 หลังการเป็นสัด

Dairy Activities News

วันที่ 9 พฤศจิกายน 2565 นายชวลิต ขาวปลอด หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการเลี้ยงโคนม มอบหมายให้ นายสยาม ไบบัว หัวหน้าแผนกส่งเสริมการเลี้ยงโคนมภาคกลาง เขต 1 และ พนักงานที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมหารือ โครงการสหกรณ์โคนมในเขตภาคกลาง ให้เป็น สหกรณ์โคนมต้นแบบ โดยมี นายพินิจ เต็มสุวรรณพานิชย์ ผู้บริหาร บริษัทมารวยฟีดมิลล์ จำกัด ได้มาประชาสัมพันธ์อาหารโคนม อ.ส.ค. และมอบตัวอย่างอาหารโคนม อ.ส.ค. ให้กับ นายถาวร เกตุชรารัตน์ ประธานกรรมการสหกรณ์ฯ และคณะกรรมการ ในการประชุมครั้งนี้ ณ สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก พระพุทธบาท จำกัด ตำบลธารเกษม อำเภอพระพุทธบาท จังหวัดสระบุรี

วันที่ 10 พฤศจิกายน 2565 นายสมพร ศรีเมือง ผู้อำนวยการ อ.ส.ค. มอบหมายให้ นายพีระ ไชยรุตม์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ อ.ส.ค. และผู้ที่เกี่ยวข้อง เข้าร่วมประชุมกับ นายเสนห์ ประเสริฐ ปศุสัตว์อำเภอแมวกเหล็ก,นางสาวชัชรี นิยมโสธ หัวหน้ากลุ่มสุขภาพสัตว์ ปศุสัตว์จังหวัดสระบุรี และนายสมาน เหลิ่งหวาน ประธานชุมนุมสหกรณ์นมไทย-เดนมาร์ก จำกัด เพื่อหารือเกี่ยวกับการควบคุมและป้องกันโรคปาก เท้าเปื่อย และโรคล้มปี สกีน ในเขตจังหวัดสระบุรี และบริเวณใกล้เคียง ณ ห้องประชุม 1 สำนักงานใหญ่ อ.ส.ค.แมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี โดย อ.ส.ค.ร่วมกับกรมปศุสัตว์ จัดงานรณรงค์การฉีดวัคซีนล้มปี สกีน และการดูแลสุขภาพสัตว์ เพื่อเป็นการให้ความรู้และแนวทาง การป้องกันโรคระบาดในโคนม และบริการให้คำปรึกษาแก่เกษตรกร วันอังคารที่ 22 พฤศจิกายน 2565 บริเวณอาคารอเนกประสงค์(เขาตาแป้น) ตำบลมิตรภาพ อำเภอแมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

วันที่ 28 พฤศจิกายน 2565 นายชวลิต ขาวปลอด หัวหน้าฝ่ายส่งเสริมการเลี้ยงโคนม มอบหมายให้ นายสุชาติ แผงจันทิก หัวหน้ากองส่งเสริมการเลี้ยงโคนม เป็นประธานเปิด การอบรมเชิงปฏิบัติการ โครงการอบรมให้ความรู้ในการตรวจสอบคุณภาพน้ำนมดิบ และการควบคุมโรคระบาดในโคนม โดยมี นส.พ.สุวิวัฒน์ พรหมทอง และ สพ.ญ.ชนกพร อติวินิชยพงศ์ เป็นวิทยากรบรรยายเรื่อง การป้องกันและรักษาโรคเต้านมอักเสบ โรคระบาดในโคนม และ ว่าที่ร้อยตรีสมพงษ์ อ่อนสังข์ และทีมงาน เป็นวิทยากรบรรยายเรื่องสุขศาสตร์การรีดนม และ สาธิตการตรวจ CMT และมอบท่อนพันธุ์หญ้าเนเปียร์ท้ายเขื่อนซูปเปอร์ลีฟ ให้กับผู้เข้ารับการอบรมจำนวน 60 คน โดยมี นายชาติ ปุกสันเทียะ ประธานสหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ขามทะเลสอ จำกัด เป็นผู้รับมอบแทน ณ สหกรณ์โคนมไทย-เดนมาร์ก ขามทะเลสอ จำกัด ตำบลโป่งแดง อำเภอกันทรารมย์ จังหวัดนครราชสีมา

วันที่ 30 พฤศจิกายน 2565 นายสมพร ศรีเมือง ผู้อำนวยการ อ.ส.ค.มอบหมายให้ นายพีระ ไชยรุตม์ ผู้ช่วยผู้อำนวยการ อ.ส.ค. เป็นประธานเปิดการอบรมโครงการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการฟาร์มเกษตรกรโคนมรองรับผลกระทบความตกลงเขตการค้าเสรี (FTA) หลักสูตรที่ 2 โดยมีเกษตรกรผู้เลี้ยงโคนมที่เป็นลูกค้านาคาร์เพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร เข้าร่วมอบรมจำนวน 70 ราย และอบรมในระบบ online จำนวน 30 ราย โดยได้รับเกียรติจาก รศ.น.สพ.ดร. เกียรติศักดิ์ อัจฉริยะชง ม.จุฬาลงกรณ์ , รศ.ดร.โอภาส พิมพา ม.สงขลานครินทร์ , ผศ.น.สพ.ดร. มนกันต์ อินทรคำแหง ม.มหาสารคาม เป็นวิทยากรในการอบรมครั้งนี้ ภายใต้ "โครงการภายใต้ความร่วมมือ (MOU) ระหว่าง อ.ส.ค.และกรมปศุสัตว์" ณ ศูนย์ฝึกอบรมไทย-เดนมาร์ก ตำบลมิตรภาพ อำเภอแมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี

